ĢENERĀLADVOKĀTA PAOLO MENGOCI [*PAOLO MENGOZZI*] SECINĀJUMI,
sniegti 2010. gada 4. martā[1]

I — Ievads

1. Tādā nesaskaņotā nozarē kā azartspēles, kurā katrai dalībvalstij ir atšķirīgi tiesību akti un kurā vienīgais kopīgais elements ir pasākumi šīs darbības attīstības kontrolēšanai, Kopienu tiesai ir liels izaicinājums atrast kopīgu aspektu, kas ļautu ievērot EK līgumā nostiprinātās brīvības.

2. Jauno tehnoloģiju ietekme padara šo juridisko problēmu daudz sarežģītāku. Jauno saziņas līdzekļu dēļ spēļu cienītājiem vairs nav jādodas uz kazino vai azartspēļu namu; viņiem ir iespēja spēlēt no savām mājām ar interneta starpniecību vai pat izmantojot mobilo telefonu. Turklāt šim tiešsaistē spēlējamo azartspēļu veidam vairs nav robežu: spēlētājiem vairs nav pieejams vienīgi viņu dalībvalstī piedāvātais spēļu klāsts, jo viņiem ir piekļuve ārvalstu tirgus dalībniekiem, no kuriem daļa atrodas Eiropas Savienībā, bet citi — ārpus tās. Pārrobežu azartspēļu problēma ir ļoti aktuāla, un tirgus dalībnieki, kas piedāvā savus pakalpojumus ar interneta starpniecību, šaubās par jautājumu, vai galamērķa dalībvalstij ir tiesības vai nav tiesību aizliegt to darbību.

3. Tomēr šīs problēmas attiecas ne tikai uz tiešsaistes spēļu jomu. Tas, ka pastāv valsts monopols saistībā ar noteiktām azartspēlēm vai licenču saņemšanas ierobežojumi, var arī aizskart brīvību veikt uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanas brīvību. Līdz ar to Tiesai atkal ir jārisina jautājums par iespējamo līdzīgo ierobežojošo režīmu pamatojumu.

4. *Schleswig-Holsteinisches Verwaltungsgericht* (Šlēsvigas—Holšteinas Administratīvā tiesa) (Vācija) iesniedz Tiesai dažus no šiem jautājumiem, kas tieši izriet no jaunajiem tiesību aktiem, kurus ir pieņēmušas federālās zemes saistībā ar loterijām un sporta derībām pēc *Bundesverfassungsgericht* (Vācijas

1 — Oriģinālvaloda — franču.

Federālā konstitucionālā tiesa) 2006. gada 28. marta sprieduma [2].

5. Šai lietai ir acīmredzama saikne ar spriedumu apvienotajās lietās *Stoß* u.c. [3], kaut tās attiecas uz tiesību aktiem, kas bija spēkā pirms iepriekš minētā Federālās konstitucionālās tiesas sprieduma. Izvirzīto jautājumu līdzība abās lietās un procesuālā ekonomija, pēc kuras vienmēr ir jāvadās, man liks saistībā ar ievērojamu skaitu elementu šajā lietā norādīt uz daudz detalizētāko izklāstu secinājumos saistībā ar spriedumu apvienotajās lietās *Stoß* u.c.

II — Atbilstošās tiesību normas

A — *Savienības tiesību akti*

6. Azartspēļu nozare līdz šim nav tikusi saskaņota Savienības tiesībās. No Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 12. decembra Direktīvas 2006/123/EK par pakalpojumiem iekšējā tirgū [4] piemērošanas jomas ir tieši izslēgtas azartspēles. Saskaņā ar šīs direktīvas 2. panta 2. punkta h) apakšpunktu:

"Šo direktīvu nepiemēro šādām darbībām:

[..]

h) azartspēļu darbībām, kas ietver derības uz naudas likmēm nejaušības spēlēs, tostarp loterijām, azartspēlēm kazino un derību darījumiem."

7. Tā kā šajā ziņā nav sekundāro tiesību aktu, ir jāvēršas pie primāro tiesību aktiem un it īpaši *in casu* pie EKL 49. panta, kura pirmajā daļā ir noteikts, ka "Kopienā aizliedz pakalpojumu sniegšanas brīvības ierobežojumus to dalībvalstu pilsoņiem, kas veic uzņēmējdarbību kādā Kopienas valstī, bet sniedz pakalpojumus citas dalībvalsts personai".

2 — *BVerfG, I BvR* 1054/01.

3 — Apvienotās lietas C-316/07, no C-358/07 līdz C-360/07, C-409/07, C-410/07, kurās es sniedzu savus secinājumus tajā pašā dienā.

4 — OV L 376, 36. lpp.

B — Vācijas tiesību akti

8. Vācijā kompetence azartspēļu jomā ir sadalīta starp federālo valsti un federālajām zemēm. Lielākajā daļā federālo zemju pastāv reģionālais monopols saistībā ar sporta derībām un loterijām, bet spēļu automātu un kazino ekspluatēšana ir pienācīgi licencētu privāto tirgus dalībnieku ziņā.

1) Federālās tiesības

9. Vācijas Krimināllikumā (*Strafgesetzbuch*, turpmāk tekstā — "*StGB*") 284. pantā ir noteikts:

"1. Personu, kura organizē vai publiski notur azartspēles bez administratīvas atļaujas vai kura piegādā šim nolūkam nepieciešamo aprīkojumu, soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz diviem gadiem vai ar naudas sodu.

[..]

3. Personu, kura 1. punktā minētajos gadījumos:

1) veic profesionālu darbību [..]

[..] soda ar brīvības atņemšanu no trijiem mēnešiem līdz pieciem gadiem.

[..]"

10. Kompetence noteikt nosacījumus, saskaņā ar kuriem var tikt piešķirtas atļaujas, kuras norādītas *StGB* 284. pantā, pieder federālajām zemēm, izņemot gadījumus saistībā ar derībām oficiālajās zirgu skriešanās sacīkstēs un spēļu automātiem. Derībām var tikt sniegta atļauja saskaņā ar Likumu par derību rīkošanu sacīkstēs un loterijām (*Rennwett- und Lotteriegesetz*, turpmāk tekstā — "*RWLG*"), bet licences spēļu automātu uzstādīšanai un ekspluatēšanai var tikt sniegtas saskaņā ar Amatnieku, komerciālo un industriālo profesiju kodeksu (*Gewerbeordnung*, turpmāk tekstā — "*GewO*").

11. Saistībā ar atļaujām zirgu skriešanās sacīkšu derību organizēšanai *RWLG* 1. pantā ir noteikts:

"1. Apvienībai, kura vēlas izmantot uzņēmumu savstarpēju derību rīkošanai publiskās zirgu skriešanās sacīkstēs vai citās publiskās sacensībās ar zirgu piedalīšanos, šim nolūkam ir jāsaņem atļauja no kompetentām iestādēm saskaņā ar federālās zemes tiesībām.

[..]

3. Atļaujas var tikt sniegtas vienīgi apvienībām, kas garantē, ka to ienākumi tiks ekskluzīvi izmantoti zirgaudzēšanas attīstībai federālajā zemē."

12. *RWLG* 2. panta 1. punktā ir paredzēts:

"Personai, kura komerciālā nolūkā vēlas slēgt derības par publiskām sacensībām ar zirgu piedalīšanos vai kura vēlas būt par starpnieku šādās derībās (bukmeikeri), ir jāsaņem atļauja no kompetentām iestādēm saskaņā ar federālās zemes tiesībām."

2) *Bundesverfassungsgericht* 2006. gada 28. marta spriedums

13. 2006. gada 28. martā *Bundesverfassungsgericht* pasludināja spriedumu [5], ar kuru tā atzina par nesaderīgu ar brīvību veikt uzņēmējdarbību, kas nostiprināta Pamatlikuma 12. pantā, monopolu uz sporta derībām, kurš ir spēkā Bavārijas federālajā zemē tiktāl, ciktāl šī monopola juridiskajai struktūrai, tirdzniecības metodēm un formai nebija mērķa efektīvi un aktīvi samazināt azartspēļu spēlēšanas tieksmi un apkarot atkarību.

14. Minētais spriedums, kas attiecās uz Bavārijas federālo zemi, tomēr var tikt attiecināts uz sporta derību monopoliem, kuriem ir tādas pašas īpašības un kuri ir spēkā citās valstīs. Konstitucionālā tiesa sniedza kompetentajiem likumdevējiem pārejas periodu, kas beidzās 2007. gada 31. decembrī un kura laikā bija jārestrukturē monopoli, lai panāktu minimālo saderīgumu ar mērķi apkarot atkarību [6].

3) Federālo zemju tiesības

a) *GlüStV*

15. Valsts līgums par azartspēlēm Vācijā (*Staatsvertrag zum Glücksspielwesen in Deutschland*, turpmāk tekstā — "*GlüStV*"), kas ir piemērojams no 2008. gada 1. janvāra, ir jauns vienots ietvars, kuru ir izveidojušas federālās zemes, lai regulētu nozari pēc

5 — Minēts iepriekš.

6 — *BVerfG*, *1 BvR* 1054/01, 148. un nākamajos punktos, kuros šī tiesa nosaka nosacījumus, kas ir jāizpilda, lai šis derību monopols būtu saderīgs ar Pamatlikumu no normatīvā un organizatoriskā skatpunkta.

iepriekš minētā *Bundesverfassungsgericht* sprieduma lietā [7].

16. *GlüStV* 1. pantā ir izklāstīti šīs federālo zemju noslēgtās vienošanās mērķi:

"1) novērst atkarību no azartspēlēm un derībām un radīt apstākļus, kas nepieciešami, lai efektīvi cīnītos pret atkarību,

2) ierobežot azartspēļu piedāvājumu un organizēti un kontrolēti vadīt iedzīvotāju spēlēšanas tieksmi, it īpaši novēršot novirzīšanos uz nelicencēto azartspēļu spēlēšanu,

3) garantēt nepilngadīgo personu un spēlētāju aizsardzību.

4) nodrošināt azartspēļu pienācīgu norisi, spēlētāju aizsardzību pret krāpšanu un novērst noziedzību, kas saistīta ar azartspēlēm."

17. *GlüStV* 10. pantā ir noteikts, ka, lai sasniegtu norādītos mērķus, "federālajām zemēm ir administratīvs pienākums nodrošināt pietiekamu azartspēļu piedāvājumu" (1. punkts) un federālās zemes šo publisko uzdevumu var izpildīt "pašas, ar juridisku personu, kas darbojas saskaņā ar publiskajām tiesībām, vai privāttiesisku sabiedrību, kuras noteicošā veidā tieši vai netieši pieder publisko tiesību personām, starpniecību" (2. punkts).

18. Saskaņā ar *GlüStV* 4. pantu publiskas azartspēles rīkot vai sniegt starpniecības pakalpojumus attiecībā uz tām drīkst vienīgi ar attiecīgās federālās zemes kompetentās iestādes atļauju (1. punkts). Šāda atļauja tiek atteikta, ja azartspēļu rīkošana vai starpniecības pakalpojumu sniegšana ir pretrunā 1. pantā noteiktajiem mērķiem (2. punkts).

19. Šajā pašā pantā ir noteikts, ka publisku azartspēļu rīkošana un starpniecības pakalpojumi internetā ir aizliegti (4. punkts). Tomēr *GlüStV* 25. pantā ir paredzēts, ka vienu gadu pēc *GlüStV* stāšanās spēkā federālās zemes var atļaut organizēt loterijas internetā, kā arī atļaut sniegt [attiecīgos] starpnieku pakalpojumus, ja vien nepastāv atteikuma pamati un ir izpildīti noteikti citi priekšnoteikumi (garantija, ka tiek izslēgta nepilngadīgo un aizliegto spēlētāju piedalīšanās, likmju

7 — *GlüStV* aizstāj Valsts līgumu par loterijām Vācijā (*Staatsvertrag zum Lotteriewesen in Deutschland*, turpmāk tekstā — "*LottStV*"), kas stājās spēkā 2004. gada 1. jūlijā.

ierobežojums līdz EUR 1000 mēnesī, aizliegums sniegt kredītu un nodrošināt interaktīvo piedalīšanos ar rezultātu publicēšanu reālajā laikā).

b) Šlēsvigas—Holšteinas tiesību akti

20. Šlēsvigas—Holšteinas federālās zemes 2007. gada 13. decembra Likums, ar kuru tiek piemērots *GlüStV* (*Gesetz des Landes Schleswig-Holstein zur Ausführung des Staatsvertrages zum Glücksspielwesen in Deutschland*, turpmāk tekstā — "*GlüStV AG*"), attiecas uz loteriju un sporta derību organizēšanu, ekspluatēšanu un starpniecību, bet nevis uz derību ekspluatēšanu publiskajās zirgu skriešanās (3. pants). Saskaņā ar *GlüStV AG* 4. panta 2. punktu federālā zeme veic šo uzdevumu ar *NordwestLotto Schleswig Holstein GmbH & Co. KG* palīdzību.

III — Pamata lieta un prejudiciālie jautājumi

21. Sabiedrība *Carmen Media Group Ltd* (turpmāk tekstā — "*Carmen Media*") saņēma no Gibraltāra, kurā šī sabiedrība ir dibināta, valdības ekstrateritoriālo azartspēļu licenci, kas attiecas vienīgi uz "remote gambling/fixed-odds bets for offshore bookmaking", kura līdz ar to tai ļauj organizēt derības vienīgi ārpus Gibraltāra teritorijas.

22. *Carmen Media* vēlējās piedāvāt ar interneta starpniecību sporta derības Vācijas Federatīvajā Republikā un tādēļ 2006. gada 10. februārī iesniedza Šlēsvigas—Holšteinas federālajā zemē lūgumu, lai šī zeme tai sniegtu atzinumu par darbību tiesiskumu saskaņā ar licenci, kas tai ir piešķirta Gibraltārā vai, pakārtoti, lai tai tiktu piešķirta licence saskaņā ar valsts tiesībām.

23. Tā kā tās lūgums tika noraidīts, *Carmen Media* 2006. gada 30. jūnijā cēla prasību *Schleswig-Holsteinisches Verwaltungsgericht*, apgalvojot, ka valsts monopols sporta derību jomā ir pretrunā Kopienu tiesībām, jo tas nav saderīgs ar pakalpojumu sniegšanas brīvību, kas paredzēta EKL 49. pantā.

24. *Schleswig-Holsteinisches Verwaltungsgericht* lūgumā sniegt prejudiciālo nolēmumu pauž ievērojamas šaubas par attiecīgo Vācijas tiesību aktu saderību ar Savienības tiesībām

un uzdod Tiesai saskaņā ar EKL 234. pantu šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai EKL 49. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka, lai varētu atsaukties uz pakalpojumu sniegšanas brīvību, ir nepieciešams, lai pakalpojumu sniedzējs atbilstoši viņa reģistrācijas dalībvalsts noteikumiem tajā drīkstētu sniegt savus pakalpojumus (šajā gadījumā — Gibraltārā piešķirtas azartspēļu rīkošanas licences ierobežošana, atļaujot vienīgi "offshore bookmaking")?

2) Vai EKL 49. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tam ir pretrunā valsts sporta derību un loteriju monopols (turklāt ne tikai ar nelielu atkarības rašanās potenciālu), kura pamatā ir cīņa pret spēļu atkarības risku, ja šajā pašā dalībvalstī privāti pakalpojumu sniedzēji drīkst rīkot citas azartspēles ar lielu atkarības rašanās iespējamību, kā arī ja sporta derību un loteriju, no vienas puses, un citu azartspēļu, no otras puses, atšķirīgais tiesiskais regulējums ir pamatots ar atšķirīgu federālo zemju un federatīvās valsts likumdošanas kompetenci?

Ja atbilde uz otro prejudiciālo jautājumu ir apstiprinoša:

3) vai EKL 49. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tam ir pretrunā valsts tiesiskais regulējums, saskaņā ar kuru kompetentajai iestādei, kura izsniedz atļaujas rīkot azartspēles un sniegt starpniecības pakalpojumus attiecībā uz tām, ir piešķirta rīcības brīvība arī gadījumos, ja ir izpildīti likumā paredzēti [atļaujas] izsniegšanas nosacījumi?

4) Vai EKL 49. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tam ir pretrunā valsts tiesiskais regulējums, saskaņā ar kuru ir aizliegts publiskas azartspēles rīkot un to starpniecības pakalpojumus veikt internetā, it īpaši, ja vienlaikus — kaut arī vienīgi viena gada pārejas termiņa laikā — to rīkošana un starpniecības pakalpojumu sniegšana internetā, ievērojot nepilngadīgu personu un spēlētāju aizsardzības noteikumus, tiek atļauta kā kompensācija, ievērojot samērīguma principu, lai divi profesionāli spēļu uzņēmumi, kuri līdz šim ir darbojušies tikai internetā, varētu pārkārtot darbību atbilstoši [*GlüStV*] atļautiem pakalpojumu sniegšanas veidiem?"

IV — Process Tiesā

25. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu Tiesas kancelejā tika reģistrēts 2008. gada 8. februārī.

26. Prasītāja (*Carmen Media*) un atbildētāja (Šlēsvigas—Holšteinas federālā zeme) pamata lietā, kā arī Vācijas, Austrijas, Beļģijas, Spānijas, Grieķijas, Nīderlandes un Norvēģijas valdības un Eiropas Kopienu Komisija iesniedza rakstveida apsvērumus.

27. Tiesas sēdē, kas notika 2009. gada 8. decembrī, mutvārdu argumentus sniedza *Carmen Media*, Šlēsvigas—Holšteinas federālās zemes un *Innenminister des Landes Schleswig-Holstein* [Šlēsvigas—Holšteinas iekšlietu ministra], Vācijas, Beļģijas, Grieķijas, Itālijas, Portugāles un Norvēģijas valdību, kā arī Komisijas pārstāvji.

V — Pirmā prejudiciālā jautājuma analīze

28. Ar savu pirmo prejudiciālo jautājumu iesniedzējtiesa jautā Tiesai, vai EKL 49. pants pieprasa, lai varētu tikt izvirzītas tiesības uz pakalpojumu sniegšanas brīvību, to, ka pakalpojumu sniedzējam ir jāspēj veikt savas darbības dalībvalstī, kurā tas ir dibināts, saskaņā ar šīs dalībvalsts tiesību aktiem.

29. Neskaidrības izriet no fakta, ka uzņēmums *Carmen Media* ir saņēmis no Gibraltāra iestādēm, kurā ir šī uzņēmuma juridiskā adrese, azartspēļu licenci, kas attiecas vienīgi uz "offshore bookmaking", t.i., ekstrateritoriāla licence, kas tai neļauj organizēt derības Gibraltāra teritorijā, bet vienīgi — vismaz teorētiski — ārvalstīs.

30. Kad par šo aspektu tika uzdots jautājums tiesas sēdē, *Carmen Media* pārstāvis noliedza, ka attiecīgajā laikā sabiedrībai bija aizliegts organizēt azartspēles Gibraltārā. Tomēr no tās iestāšanās raksta skaidri izriet, ka šāds ierobežojums patiešām pastāvēja, ja ne aizlieguma formā, tad noteikti rīcības brīvības ierobežojuma formā [8].

31. Šajā rakstā *Carmen Media* precizēja, ka šis ierobežojums [9] bija vienīgi saistībā ar nodokļu aspektiem, konkrētāk, faktu, ka tā bija izvēlējusies īpaši izdevīgu nodokļu režīmu ("no nodokļiem atbrīvotas sabiedrības statuss"), kas bija pakļauts nosacījumam, "ka tai nav nekādu komercattiecību ar personām Gibraltārā" [10]. Tā arī apgalvo, ka šis ierobežojums nebija vērsts, lai aizsargātu Gibraltāra pilsoņus no azartspēļu tirgus dalībnieku piedāvājumiem, un ka tas varēja tikt atcelts bez

8 — "Licence, kas bija piešķirta Gibraltārā sporta derību organizēšanai internetā, sākotnēji vienīgi [..] attiecās uz piedāvājumiem, kas tiek sniegti ārpus Gibraltāra" (*Carmen Media* iestāšanās raksts, 11. punkts).

9 — Kas katrā ziņā beidza pastāvēt 2006. gadā.

10 — 1983. gada Rīkojuma par uzņēmumiem (Nodokļi un koncesijas) 3. daļas c) punkts.

jaunas licences piešķiršanas procedūras, kaut gan tad *Carmen Media* būtu bijis jāatsakās no tās īpašā nodokļu režīma, lai tā saņemtu šādu licenci.

32. Iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai saskaņā ar EKL 49. pantu šāda veida licence ļāva *Carmen Media* veikt tās darbības Vācijas teritorijā bez jaunas licences saņemšanas no attiecīgās federālās zemes, vai arī, vai fakts, ka tā nevar organizēt azartspēles savā dibināšanas vietā, liedz piemērot savstarpējās atzīšanas principu.

33. Savstarpējā atzīšana ir instruments, lai garantētu tirgus dalībniekiem piekļuvi tirgum visās dalībvalstīs, pat nozarēs, kurās pastāv ievērojamas atšķirības tiesību aktos [11]. Saskaņā ar judikatūru, lai sasniegtu šo mērķi, ir nepieciešams atrast līdzsvaru starp attiecīgo dalībvalstu dažādajām prasībām tādā veidā, lai dalībvalsts, kurā tiek sniegts pakalpojums, nevar otrreiz veikt kontroles un izvirzīt nosacījumus, kas jau ir veikti pakalpojumu sniedzēja izcelsmes dalībvalstī.

34. Tas izriet no 1981. gada 17. decembra sprieduma lietā *Webb* [12], kura 17. punktā Tiesa nosprieda, ka "pakalpojumu sniegšanas brīvību, kas ir viens no Līguma pamatprincipiem, var ierobežot tikai ar tiesību aktiem, kas pamatoti ar imperatīviem vispārējo interešu apsvērumiem [..] tiktāl, ciktāl šīs intereses neaizsargā noteikumi, kuriem pakalpojumu sniedzējs ir pakļauts tā dibināšanas dalībvalstī" [13].

35. Saistībā ar savstarpējo atzīšanu ar šo apgalvojumu tiek prezumēts, ka galamērķa dalībvalsts var, ņemot vērā vispārējās intereses [14], pakļaut pakalpojumu sniegšanu licences saņemšanai, bet tai ir jāuzskata citas dalībvalsts iestāžu izdotā licence par apmierinošu, ja šī licence nodrošina, ka objektīvie nosacījumi, kas nepieciešami, lai sasniegtu tādu pašu vispārējo interešu mērķi, ir izpildīti. Īsumā, ja iepriekšējas atļaujas saņemšanas nosacījums ir tiesisks Kopienas ietvaros (tiktāl, ciktāl saskaņā ar judikatūru tas var tikt pamatots ar vispārējo interešu apsvērumiem), tas ir arī tiesisks saistībā ar uzņēmumu, kas ir dibināts citās dalībvalstīs, ja vien šis

11 — Amstrong, K. A., "Mutual Recognition", *The Law of the single European Market: Unpacking premises*, Barnard, C. un Scott, J. redakcijā, Hart Publishing, 2002, 230. lpp.

12 — 279/80 (*Recueil*, 3305. lpp.).

13 — Šajā ziņā skat. Tiesas 1991. gada 25. jūlija spriedumu lietā C-76/90 *Säger* (*Recueil*, I-4221. lpp., 15. punkts), 1994. gada 9. augusta spriedumu lietā C-43/93 *Vander Elst* (*Recueil*, I-3803. lpp., 16. punkts), 1996. gada 28. marta spriedumu lietā C-272/94 *Guiot* (*Recueil*, I-1905. lpp., 11. punkts), 1999. gada 23. novembra spriedumu apvienotajās lietās C-369/96 un C-376/96 *Arblade* u.c. (*Recueil*, I-8453. lpp., 34. punkts), kā arī 2001. gada 15. marta spriedumu lietā C-165/98 *Mazzoleni* un *ISA* (*Recueil*, I-2189. lpp., 25. punkts).

14 — Piemēram, patērētāju aizsardzība, vai cīņa pret noziedzību attiecīgajā nozarē.

uzņēmums jau nav izpildījis iepriekš minētos nosacījumus, kas paredzēti, lai sasniegtu tādu pašu mērķi izcelsmes dalībvalstī.

36. Ar tādu ekstrateritoriālu licenci, par kādu ir runa pamata lietā, ir grūti izpildīt šo nosacījumus. Tiktāl, ciktāl izcelsmes dalībvalsts iestādes pašas neļauj veikt šīs darbības savā teritorijā, uzskats, ka ar to iejaukšanos sabiedriskās intereses, kas ir svarīgas citai dalībvalstij, ir pietiekami aizsargātas, pēc savas būtības ir kļūdains. Savstarpējā atzīšana ir iespējama, vienīgi ja izcelsmes dalībvalsts ir veikusi līdzīgas pārbaudes, kas tiek pieprasītas galamērķa dalībvalstī.

37. No tā izriet, ka pakalpojumu sniegšanas brīvība var tikt izvirzīta vienīgi, ja attiecīgā darbība var tikt tiesiski veikta izcelsmes dalībvalstī.

38. Šis uzskats ir tieši akceptēts Tiesas judikatūrā par pakalpojumu sniegšanas brīvību; Tiesa ir precizējusi, ka EKL 49. panta ierobežojumi ir ne tikai tie, kas ietver diskrimināciju pilsonības dēļ, bet arī tie, kas paši par sevi nav diskriminējoši, bet, "ja tie ir tādi, kas aizliedz, traucē vai padara darījumus mazāk pievilcīgus pakalpojumu sniedzējam, kurš reģistrēts citā dalībvalstī, *kurā tas likumīgi sniedz analogus pakalpojumus*" [15].

39. Lai iestātos pret šo argumentu, Komisija izvirza 2003. gada 30. septembra spriedumu lietā *Inspire Art* [16], kurā Tiesa nosprieda, ka fakts, ka sabiedrība neveic nekādu darbību dalībvalstī, kurā ir tās juridiskā adrese, bet veic vienīgi vai galvenokārt savu darbību savas filiāles dalībvalstī, nav pietiekams, lai saistībā ar šo sabiedrību tiktu atteikts piemērot Kopienu tiesību normas par tiesībām veikt uzņēmējdarbību [17].

40. Manuprāt, nav pienācīgi izvirzīt šo spriedumu, jo kritēriji ir atšķirīgi gadījumā ar pakalpojumu sniegšanas brīvību. Turklāt Tiesa šajā sakarā skaidri nošķir abas brīvības un izrāda stingrāku nostāju saistībā ar brīvību veikt uzņēmējdarbību. Tādēļ iepriekš minētajā spriedumā lietā *Säger* tā norādīja, ka "dalībvalsts nevar pakļaut pakalpojumu sniegšanu tās teritorijā visiem nosacījumiem, kas ir nepieciešami sabiedrības dibināšanai" (13. punkts), bet pakalpojumu sniegšanas brīvības ierobežojums, kas izpaužas kā valsts administratīva atļauja, var būt pamatots ar vispārējo interešu apsvērumiem (14. un 15. punkts).

15 — Slīpinājums mans. Šajā ziņā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Säger*, 12. punkts; iepriekš minēto spriedumu lietā *Guiot*, 10. punkts, un 1996. gada 12. decembra spriedumu lietā C-3/95 *Reisebüro Broede* (*Recueil*, I-6511. lpp., 25. punkts).

16 — C-167/01 (*Recueil*, I-10155. lpp.).

17 — 139. punkts.

41. Līdz ar to uzņēmums var tikt dibināts A dalībvalstī, kurā ir mazāk stingri sabiedrību tiesību noteikumi, un veikt visu savu komercdarbību B dalībvalstī, izmantojot brīvību veikt uzņēmējdarbību, kas paredzēta Līgumā (EKL 43. pantā). Tomēr no pakalpojumu sniegšanas skatpunkta situācija ir atšķirīga, un nekādā ziņā no iepriekš minētā sprieduma lietā *Inspire Art* nevar tikt izsecināts, ka attiecīgais uzņēmums var veikt komercdarbību bez licences B dalībvalstī vienīgi tādēļ, ka tas ir dibināts A dalībvalstī, kaut arī A dalībvalsts iestādes neļauj tam sniegt tādus pašus pakalpojumus savā teritorijā.

42. Manuprāt, šo secinājumu nevar noraidīt, izvirzot 1997. gada 5. jūnija spriedumu lietā *VT4* [18], kura 22. punktā Tiesa nosprieda, ka "Līgums neaizliedz uzņēmumam izmantot pakalpojumu sniegšanas brīvību, ja tas nesniedz pakalpojumus dalībvalstī, kurā tas ir dibināts" [19]. Šajā lietā svarīgais aspekts nav fakts, ka *Carmen Media* nesniedza derību pakalpojumus savā dibināšanas dalībvalsts teritorijā (kas pats par sevi nebūtu liedzis pamatoties uz pakalpojumu sniegšanas brīvību saskaņā ar iepriekš minēto judikatūru), bet fakts, ka tā to nevarēja darīt, jo tai bija vienīgi ekstrateritoriāla vai "off-shore" licence.

43. Fakts, ka šis ierobežojums pastāvēja sakarā ar *Carmen Media* labprātīgu izvēli, lai tā varētu izmantot labvēlīgāku nodokļu režīmu, nekādā veidā negroza faktu, ka, tad, kad tā lūdza, lai to atzītu par tiesisku azartspēļu organizētāju Vācijā, tās rīcībā bija vienīgi licence, kas tai neļāva veikt tādus pašus pakalpojumus savā izcelsmes vietā. Turklāt, kaut gan uzņēmums būtu varējis iegūt licenci, lai sniegtu attiecīgos pakalpojumus Gibraltārā, vienkārši atsakoties no nodokļu atvieglojumiem, kuri tam bija, tomēr tas izvēlējās saglabāt šos atvieglojumus un līdz ar to pakļauties ar tiem saistītajiem ierobežojumiem.

44. Lai arī kādi būtu iemesli — nodokļu vai citi —, kas liek dalībvalstij šādi rīkoties, kādēļ lai šī dalībvalsts, kas izsniedz ekstrateritoriālās licences, uzņemtos pienākumu adekvāti kontrolēt attiecīgo pakalpojumu sniegšanu? Kādēļ dalībvalstij būtu automātiski jāakceptē licence, kas nav spēkā pie tiem, kuri to ir izdevuši?

45. Šajos apstākļos var leģitīmi uzskatīt, ka Gibraltāra iestādes, iespējams, nevarēja garantēt kontroli un nosacījumus, kuri varētu būt padarījuši Vācijas iestāžu iejaukšanos par bezjēdzīgu. Savstarpējās atzīšanas princips ietver uzticēšanos kontrolei, kuru izcelsmes dalībvalsts veic saistībā ar uzņēmumu, kas ir

18 — C-56/96 (*Recueil*, I-3143. lpp.).

19 — Šajā ziņā skat. Tiesas 1999. gada 9. marta spriedumu lietā C-212/97 *Centros* (*Recueil*, I-1459. lpp., 27. punkts).

dibināts tās teritorijā. Tomēr, ja dalībvalsts ir piešķīrusi vienīgi "off-shore" licenci, ir pamatoti jautāt, vai tās veiktajai kontrolei var uzticēties. Tādēļ Vācijas iestāžu veiktā kontrole nav lieka un savstarpējā atzīšana, lai novērstu dubultās darbības, nav piemērojama.

46. Cits risinājums, vismaz teorētiski, varētu veicināt nevēlamu iekšējā tirgus ļaunprātīgu izmantošanu, kā to Beļģijas valdība pamatoti norāda savā iestāšanās rakstā. Ir taisnība, ka Tiesai ir stingra nostāja pret šāda veida ļaunprātīgu izmantošanu [20], bet ekstrateritoriālas licences ir grūti uzskatīt par rīcību, kas veicina dalībvalstu savstarpēju uzticēšanos.

47. Šo iemelsu dēļ es uzskatu, ka, lai varētu izvirzīt pakalpojumu sniegšanas brīvību, ir nepieciešams, ka izcelsmes dalībvalsts piešķirtā licence ļauj pakalpojumu sniedzējam sniegt attiecīgos pakalpojumus dalībvalstī, kurā tas ir dibināts.

48. Tomēr šī problēma neparādās šādā izpratnē azartspēļu nozarē, jo, kā es to plaši izklāstu manos secinājumos apvienotajās lietās *Stoß* u.c. [21], licenču savstarpējā atzīšana atbilstoši pašreizējam Savienības tiesību stāvoklim nav piemērojama saistībā ar azartspēļu licenču jomu. Trīs apstākļi liek man izdarīt šo secinājumu.

49. Pirmkārt, azartspēļu licenču savstarpējās atzīšanas sistēmas homogēna funkcionēšana nav saderīga ar Tiesas judikatūru, kurā skaidri un apstiprinoši tiek atzīti monopoli un citi ierobežojumi saistībā ar tirgus dalībnieku skaitu azartspēļu nozarē, ja tiek ievēroti noteikti nosacījumi [22]. Ja dalībvalstij, kurā ir izveidots azartspēļu monopols, kas atbilst Līguma prasībām, būtu jāņem vērā licences, kuras ir izdotas citās dalībvalstīs, iepriekš minētā judikatūra nebūtu piemērojama un būtu bezjēdzīga.

50. Otrkārt, savstarpējā atzīšana šķiet neiespējama sakarā ar azartspēļu nozares saskaņošanas neesamību, kura netiks drīzumā veikta. Bez saskaņošanas brīvās aprites piemērošana turpinās būt ierobežota, un [Savienības] tiesu uzdevums ir specifiski definēt

20 — Piemēram, iepriekš minētais spriedums lietā *Inspire Art* par brīvību veikt uzņēmējdarbību (139. punkts).

21 — 90.–105. punkts.

22 — Tiesas 1999. gada 21. septembra spriedums lietā C-124/97 *Läärä* u.c. (*Recueil*, I-6067. lpp.), 2003. gada 11. septembra spriedums lietā C-6/01 *Anomar* u.c. (*Recueil*, I-8621. lpp.), kā arī 2009. gada 8. septembra spriedums lietā C-42/07 *Liga Portuguesa de Futebol Profissional* un *Bwin International* (Krājums, I-7633. lpp., turpmāk tekstā — "spriedums lietā *Liga Portuguesa de Futebol Profissional* un *Bwin International*").

ierobežojumus, kas ir saderīgi ar Līguma tiesību normām šajā nesaskaņotajā jomā.

51. Treškārt, tas, ka nav pietiekami organizētas administratīvās sadarbības, apgrūtina savstarpējās atzīšanas sistēmas ieviešanu šajā nozarē.

52. Līdz ar to iesniedzējtiesas pirmais jautājums ir balstīts uz nepareizu premisu un atbildei uz to ir jānoraida galvenā premisa, jo Vācijas iestādēm pamata lietas apstākļos nav jāatzīst azartspēļu licence, ko ir izdevušas citas dalībvalsts iestādes, neatkarīgi no tā, kādi nosacījumi ir saistīti ar šo licenci.

VI — Otrā prejudiciālā jautājuma analīze

A — *Azartspēļu ierobežojumu individualizēta analīze: norāde uz secinājumiem apvienotajās lietās Stoß u.c.*

53. Ar savu otro prejudiciālo jautājumu iesniedzējtiesa jautā Tiesai, vai EKL 49. pants iestājas pret valsts monopolu sporta derību un loteriju organizēšanas jomā, kurš ir galvenokārt izveidots, lai apkarotu atkarības no azartspēlēm risku, ja šajā pašā dalībvalstī ir citas azartspēles ar augstu atkarības risku, kuras var piedāvāt privātie pakalpojumu sniedzēji.

54. Šis jautājums ar tādu pašu formulējumu tika izvirzīts iepriekš minētajās apvienotajās lietās *Stoß* u.c. Procesuālās ekonomijas nolūkos es būtībā norādu uz minēto lietu analīzi, kuru es veicu savos secinājumos [23]. Minētajos secinājumos es uzskatu, ka, ņemot vērā plašu judikatūru šajā jomā, tiesību sistēmas, kas regulē azartspēles dalībvalstīs, ir jāizvērtē no nozaru skatpunkta, analizējot katru ierobežojumu un katru spēli atsevišķi. Līdz ar to jautājums, vai izvēle par labu monopolam ir tiesiska vai nav tiesiska no Savienības tiesību skatpunkta, tiks izvērtēts saistībā ar to, vai šis monopols ir vai nav saderīgs ar nosprausto mērķi, un vai tas ir vai nav diskriminējošs un samērīgs, bet tas nekādā veidā nevar tikt izvērtēts saistībā ar regulēšanas pieejas izvēli attiecībā uz citām azartspēlēm tajā pašā dalībvalstī.

23 — 61.–76. punkts.

55. Katrā ziņā un neatkarīgi no šīs debates es uzskatu, ka likumdevēja lēmums izveidot monopolu uz noteiktām azartspēlēm un citas spēles atstāt privātā sektora rīcībā nav *a priori* nesaderīgs vai nu ar krāpšanas apkarošanas mērķi, vai nu ar spēlēšanas iespēju ierobežošanu dalībvalstī, ja valsts iestādes nodrošina noteiktu kontroli pār tirgus dalībniekiem un ja monopola aptverto spēļu piedāvājums ir mazāks nekā būtu privātā pakalpojumu sniedzēja gadījumā [24]. Ja šie nosacījumi ir izpildīti, iepriekš minētie apstākļi nerada šķērsli saskanīgai un sistemātiskai azartspēļu politikai judikatūras nozīmē. Valsts tiesu ziņā ir noteikt, vai šie nosacījumi ir izpildīti.

B — *Valsts teritoriālajai struktūrai nav nekādas ietekmes uz šo vērtējumu*

56. *Schleswig-Holsteinisches Verwaltungsgericht* uzdotais jautājums tomēr atšķiras no jautājumu, kuru uzdevušas *Verwaltungsgericht Gießen* un *Verwaltungsgericht Stuttgart*, jo pirmā no šīm tiesām arī izvirza aspektu, kas varētu ietekmēt iepriekš minēto secinājumu, sakarā ar faktu, ka atšķirīgie tiesību akti par sporta derībām un loterijām, no vienas puses, un par citām azartspēlēm, no otras puses, izriet no federālo zemju un federālās valsts dažādajām likumdošanas kompetencēm.

57. No pastāvīgās judikatūras izriet, ka dalībvalstis nevar izvirzīt tiesību normas, praksi vai apstākļus, kas pastāv tās iekšējā tiesību sistēmā, lai valsts pienākumu neizpildes procesā attaisnotu Savienības tiesību neizpildi [25], vai arī sakarā ar Savienības tiesību neizpildi privātpersonām nodarītā kaitējuma gadījumā, lai atbrīvotu sevi no atbildības, izvirzīt valsts tiesību sistēmā pastāvošo pilnvaru un atbildības sadalījumu starp dažādiem subjektiem [26]. Valsts kā unitāra vienība ir atbildīga neatkarīgi no tā, kurš valsts subjekts nav izpildījis pienākumus, pat ja runa ir par "konstitucionāli neatkarīgu iestādi" [27].

58. Manuprāt, šī judikatūra arī ir piemērojama tādā gadījumā, kāds ir pamata lietā, kurā izskatāmais jautājums ir par to, vai ar valsts

24 — 74. punkts manos secinājumos iepriekš minētajās apvienotajās lietās *Stoß* u.c.

25 — Skat. Tiesas 1982. gada 15. decembra spriedumu lietā 160/82 Komisija/Nīderlande (*Recueil*, 4637. lpp., 4. punkts), 1984. gada 5. jūnija spriedumu lietā 280/83 Komisija/Itālija (*Recueil*, 2361. lpp., 4. punkts), 1985. gada 28. marta spriedumu lietā 215/83 Komisija/Beļģija (*Recueil*, 1039. lpp., 25. punkts), 1998. gada 15. oktobra spriedumu lietā C-326/97 Komisija/Beļģija (*Recueil*, I-6107. lpp., 7. punkts) un 1998. gada 28. maija spriedumu lietā C-298/97 Komisija/Spānija (*Recueil*, I-3301. lpp., 14. punkts).

26 — 1999. gada 1. jūnija spriedums lietā C-302/97 *Konle* (*Recueil*, I-3099. lpp., 62. punkts).

27 — 1970. gada 5. maija spriedums lietā 77/69 Komisija/Beļģija (*Recueil*, 237. lpp., 15. punkts).

politiku un attiecīgajiem tiesību aktiem tiek pārkāpts Līgums brīvību jomā. Līdz ar to es uzskatu, ka kompetenču teritoriālajam sadalījumam valsts ietvaros nav nekādas ietekmes uz vērtējumu par valsts tiesību normas saderīgumu ar Savienības tiesībām.

59. Iekšējās teritoriālās struktūras sarežģītībā un it īpaši kompetenču sadalījums starp divām dažādām teritoriālajām vienībām (šajā gadījumā starp federālo valsti un federālajām zemēm), pats par sevi neapdraud analizējamās valsts politikas saskaņotību (kas ir jāizvērtē valsts līmenī), bet, no otras puses, nevar tikt izmantots kā attaisnojums nesaskaņotībai vai diskriminācijai [28].

VII — Trešā prejudiciālā jautājuma analīze

60. Ar trešo jautājumu iesniedzējtiesa jautā Tiesai, vai EKL 49. pants iestājas pret valsts tiesisko regulējumu, saskaņā ar kuru kompetentajai iestādei, kas izsniedz atļaujas organizēt azartspēles un sniegt starpnieka pakalpojumus attiecībā uz tām, ir piešķirta rīcības brīvība arī tad, ja pat likumā paredzētie atļaujas izsniegšanas nosacījumi ir izpildīti.

61. Iesniedzējtiesa uzskata, ka šis jautājums ir atbilstīgs vienīgi tad, ja Vācijas monopola sistēma tiek atzīta par neatbilstošu Līgumam. Man tomēr šķiet, ka šis jautājums ir atbilstīgs, pat ja valsts tiesa saskaņā ar Tiesas spriedumā noteiktajiem kritērijiem atzīs, ka monopola pastāvēšana uz noteiktām azartspēlēm un tas, ka citas azartspēles organizē privātie tirgus dalībnieki, nav pretrunā Līgumam. Šādā gadījumā atļauju sistēma būtu attiecināma uz privātajiem tirgus dalībniekiem.

62. Iepriekšējās administratīvās atļaujas sistēma arī ir aprites brīvību ierobežojums, kas var tikt attaisnots, ja tas nav diskriminējošs, ja tas ir vērsts, lai garantētu sabiedrības interešu mērķa sasniegšanu, un ja tas ir pienācīgs, lai šo mērķi sasniegtu un ir samērīgs ar to [29].

28 — Šajā ziņā skat. Tiesas 2009. gada 16. jūlija spriedumu lietā C-428/07 *Horvath* (Krājums, I-6355. lpp., 47.–58. punkts).

29 — Skat. Tiesas 2003. gada 6. novembra spriedumu lietā C-243/01 *Gambelli* u.c. (*Recueil*, I-13031. lpp., 65. punkts), 2003. gada 13. novembra spriedumu lietā C-42/02 *Lindman* (*Recueil*, I-13519. lpp., 29. punkts), 2007. gada 6. marta spriedumu apvienotajās lietās C-338/04, C-359/04 un C-360/04 *Placanica* u.c. (Krājums, I-1891. lpp., 49. punkts), kā arī iepriekš minēto spriedumu lietā *Liga Portuguesa de Futebol Profissional* un *Bwin International*, 60. punkts.

63. Tomēr saskaņā ar pastāvīgo judikatūru ir jāpiebilst, ka šiem kritērijiem ir jāpievieno citi, kas ir paredzēti, lai nodrošinātu, ka šī atļauja tiktāl, ciktāl ar to var tikt pieprasīts, lai attiecīgā brīvība būtu pakļauta administratīvo iestāžu rīcības brīvībai, nepadara šo brīvību par iluzoru [30].

64. Šajā sakarā Tiesa ir nospriedusi, ka, lai iepriekšējās administratīvās atļaujas režīms, kas atkāpjas no pamatbrīvībām, būtu pamatots, tam, pirmkārt, ir jābalstās uz objektīviem, nediskriminējošiem un iepriekš zināmiem kritērijiem, kas noteiktu valsts iestāžu rīcības brīvības robežas, lai tā nevarētu tikt izmantota patvaļīgā veidā, un, otrkārt, ir jābalstās uz procesuālo sistēmu, kas ir viegli pieejama un kas spēj nodrošināt, ka lūgumus tiek izskatīts saprātīgā termiņā objektīvi un neatkarīgi, un atļaujas sniegšanas atteikumu ir jābūt iespējams pārsūdzēt tiesā [31].

65. Administratīvo iestāžu pilnvaras tādēļ ir jāpakļauj noteiktiem ierobežojumiem, kas palīdz novērst šo pilnvaru ļaunprātīgu izmantošanu, bet Kopienas tiesas nepieprasa, lai atļaujas izsniegšana būtu pilnībā noregulēta. Pretējā gadījumā tirgus dalībnieku skaita ierobežojums, kas dažreiz ir ticis atļauts judikatūrā [32], būtu bezjēdzīgs un sabiedrības interešu mērķu sasniegšana, kas attaisno pakalpojumu sniegšanas brīvības ierobežojumus, varētu pat tikt traucēta [33].

66. Līdz ar to, ja paredzētā procedūra ir objektīva, pārskatāma un nediskriminējoša un ja pieņemtais lēmums var tikt pārsūdzēts, administratīvajai iestādei var būt noteikta rīcības brīvība, lai rastu vislabāko risinājumu katrā situācijā. Tādēļ *GlüStV* 4. panta 2. punktā ir noteikts, ka nav nekādu iegūtu tiesību uz atļaujas piešķiršanu.

30 — Skat. 1984. gada 31. janvāra spriedumu apvienotajās lietās 286/82 un 26/83 *Luisi* un *Carbone* (*Recueil*, 377. lpp., 34. punkts), 1995. gada 23. februāra spriedumu apvienotajās lietās C-358/93 un C-416/93 *Bordessa* u.c. (*Recueil*, I-361. lpp., 25. punkts), 1995. gada 14. decembra spriedumu apvienotajās lietās C-163/94, C-165/94 un C-250/94 *Sanz de Lera* u.c. (*Recueil*, I-4821. lpp., 23.–28. punkts), 2001. gada 20. februāra spriedumu lietā C-205/99 *Analir* u.c. (*Recueil*, I-1271. lpp., 37. punkts) un 2003. gada 13. maija spriedumu lietā C-385/99 *Müller-Fauré* un *van Riet* (*Recueil*, I-4509. lpp., 84. punkts).

31 — Iepriekš minētais spriedums lietā *Müller-Fauré* un *van Riet*, 85. punkts; iepriekš minētais spriedums lietā *Analir* u.c., 38. punkts, kā arī 2001. gada 12. jūlija spriedums lietā C-157/99 *Smits* un *Peerbooms* (*Recueil*, I-5473. lpp., 90. punkts).

32 — Iepriekš minētais spriedums apvienotajās lietās *Placanica* u.c., 53.–58. punkts.

33 — Judikatūrā par azartspēlēm bieži vien ir norādīts, ka valsts iestādēm ir nepieciešama "pietiekama rīcības brīvība", lai noteiktu prasības, kas ir saistītas ar sabiedrības interešu mērķi, uz kuru tās pamatojas (1994. gada 24. marta spriedums lietā C-275/92 *Schindler*, *Recueil*, I-1039. lpp., 61. punkts, un 1999. gada 21. oktobra spriedums lietā C-67/98 *Zenatti*, *Recueil*, I-7289. lpp., 15. punkts; iepriekš minētais spriedums lietā *Läärä* u.c., 14. punkts; iepriekš minētais spriedums lietā *Gambelli* u.c., 63. punkts; iepriekš minētais spriedums apvienotajās lietās *Placanica* u.c., 47. punkts, un iepriekš minētais spriedums lietā *Liga Portuguesa de Futebol Profissional* un *Bwin International*, 57. punkts).

VIII — Ceturtā prejudiciālā jautājuma analīze

67. Ar savu ceturto un pēdējo prejudiciālo jautājumu iesniedzējtiesa jautā, vai pilnīgs aizliegums organizēt un veikt starpniecību azartspēlēs internetā ir atbilstošs EKL 49. pantam, ja tajā pašā laikā valsts tiesību akti ļauj noteiktiem tirgus dalībniekiem turpināt piedāvāt šīs azartspēles internetā viena gada pārejas perioda laikā.

68. Ar šo jautājumu *Schleswig-Holsteinisches Verwaltungsgericht* vēlas noskaidrot, vai *GlüStV* 4. panta 4. punkts, ar kuru tiek aizliegtas jebkāda publisko azartspēļu organizēšana vai starpniecība internetā, ir saderīgs ar Līgumu [34].

69. Tiesa ir nospriedusi, ka ar Līgumu ir saderīgi arī citi aizliegumi, piemēram, tādi, kas attiecas uz konkrētu azartspēļu veidu [35]. No tā izriet, ka nav nekā, kas varētu izslēgt to, ka aizliegums saistībā ar noteiktu azartspēļu mēdiju, tādu kā internets, var potenciāli būt tiesisks. Pasākums nav diskriminējošs, jo tas attiecas gan uz Vācijas, gan ārvalstu tirgus dalībniekiem [36], un tas varētu būt spējīgs aizsargāt spēlētājus un samazināt atkarību no azartspēlēm, ņemot vērā interneta azartspēļu specifiku (īpašo atkarības risku, jo spēlēšana notiek privāti, azartspēļu piedāvājums praktiski ir neierobežots — vairāki spēļu "logi" var tikt atvērti vienlaikus — spēlēšanas ir pieejama 24 stundas diennaktī, 365 dienas gadā).

70. Līdz ar to šāda veida aizliegums, gluži kā citi aizliegumi, kuriem ir mazāk izteikta ietekme uz pakalpojumu sniegšanas brīvību, var tikt pamatots ar sabiedrības interesēm un būt saderīgs ar Līgumu, ja šis aizliegums ir nediskriminējošs un atbilst saskanīguma un samērīguma kritērijiem. Ir taisnība, ka noteikti tā aspekti var likt apšaubīt tā samērīgumu, jo līdztekus citiem mazāk ierobežojošiem pasākumiem (tādiem kā pats monopols), pilnīga aizlieguma sekas varētu būt tādas, ka pieprasījums pēc azartspēlēm tiktu novirzīts uz nelikumīgajām interneta mājaslapām. Līdzīgā veidā lēmums varētu būt pretrunā iespējai uzturēt monopolu uz vienām un tām pašām azartspēlēm (pat ja tās nav piedāvātas

34 — Tiesas sēdē Vācijas valdība precizēja, ka aizliegums uz azartspēlēm internetā attiecas gan uz sporta derībām un loterijām, gan arī uz kazino un spēļu automātiem. Tādēļ visas šāda veida mājaslapas, kas pastāv Vācijā (dažas no tām ir minētas lietas materiālos), ir prettiesiskas.

35 — Piemēram, iepriekš minētais spriedums lietā *Schindler* attiecās uz loteriju aizliegumu, kas bija paredzēts Lielbritānijas tiesību aktos.

36 — Ņemot vērā šo secinājumu 31. punktā pausto precizējumu. Turklāt nešķiet, kā to apgalvo *Carmen Media*, ka pastāv kāda "latenta diskriminācija", kas izriet no fakta, ka ārvalstu tirgus dalībnieki ir "atkarīgi" no interneta, jo tiem ir tādas pašas tiesības veikt savu darbību Vācijā kā Vācijas uzņēmumiem.

internetā), pamatojoties uz nepieciešamību novirzīt vēlmi spēlēt azartspēles. Tomēr valsts tiesas ziņā ir izvērtēt visus šos jautājumus.

71. Tomēr iesniedzējtiesa neapšauba vispārēji vai abstrakti aizliegumu par azartspēlēm internetā, bet gan saistībā ar pārejas tiesību normu, kas ļauj federālajām zemēm uzturēt loteriju organizēšanu un starpniecību internetā vienu gadu pēc *GlüStV* stāšanās spēkā, ja nav nekādu objektīvu iemeslu atteikumam un ja citi papildu priekšnoteikumi ir izpildīti.

72. Saskaņā ar *GlüStV* pamatojuma izklāstu šī pagaidu pasākuma mērķis ir ļaut azartspēļu tirgus dalībniekiem, kas veica savas darbības gandrīz vienīgi internetā, ļaut pieskaņoties jaunajiem tiesību aktiem, pārejot uz citiem tirdzniecības kanāliem, kurus šie tiesību akti atļauj [37]. Līdz ar to tas ir lēmums, kas ir vērsts, lai aizsargātu tirgus dalībnieku tiesisko drošību, kas līdz aizlieguma pieņemšanas datumam darbojās neierobežojoša režīma ietvaros.

73. Tiesa vairākas reizes ir atgādinājusi tiesiskās drošības principa nozīmīgumu, kurš ir daļa no Kopienu tiesību sistēmas, un tas ir jāievēro gan Kopienas iestādēm, gan dalībvalstīm, kad tās izmanto pilnvaras, kuras tām ir piešķirtas Savienības tiesībās [38].

74. Ņemot vērā prasības, kas izriet no šī principa, Kopienas direktīvās parasti ir paredzēts saprātīgs termiņš no to spēkā stāšanās, lai tās transponētu un ieviestu, un judikatūrā ir nostiprināts uzskats, ka pagaidu atlikšana, kas nepieciešama dalībvalstīm, lai pieskaņotu dažādās — faktiskās un juridiskās — situācijas Savienības tiesībām.

75. 2008. gada 17. jūlija spriedumā lietā *ASM Brescia* [39], piemēram, Tiesa atļāva saskaņā ar tiesiskās drošības principu pagarināt gāzes izplatīšanas koncesiju, kas ir pretrunā

37 — Iesniedzējtiesa uzskata, ka tā ir "kompensācija taisnīguma sakarā, kas sniegta diviem komerciālo azartspēļu tirgus dalībniekiem", kuru vārdi ir minēti *GlüStV* pamatojuma izklāstā. Tomēr Vācijas valdība noraida šo apgalvojumu savā iestāšanās rakstā, apgalvojot, ka *GlüStV* 25. panta 6. punkta piemērošana nav attiecināma vienīgi uz šiem diviem tirgus dalībniekiem, bet attiecas arī uz "ārvalstu azartspēļu tirgus dalībniekiem, kuri organizē licenzētās loterijas saskaņā ar nosacījumiem, kas noteikti to valstu likumos". Valsts tiesas ziņā ir pārbaudīt šo apgalvojumu, jo, ja [25. panta 6. punktā] būtu *ad nominem* tiesību norma, kas ir vienīgi piemērojama noteiktiem tirgus dalībniekiem, tad tā būtu diskriminācija, kas ir pretrunā Līgumam.

38 — Tiesas 1998. gada 3. decembra spriedums lietā C-381/97 *Belgocodex* (*Recueil*, I-8153. lpp., 26. punkts), 2004. gada 29. aprīļa spriedums apvienotajās lietās C-487/01 un C-7/02 *Gemeente Leusden* un *Holin Groep* (*Recueil*, I-5337. lpp., 57. punkts), kā arī 2005. gada 26. aprīļa spriedums lietā C-376/02 "Goed Wonen" (Krājums, I-3445. lpp., 32. punkts).

39 — 2008. gada 17. jūlija spriedums lietā C-347/06 (Krājums, I-5641. lpp.).

EKL 49. un 86. pantam. Ir arī daudz spriedumu, kuros Tiesa, pamatojoties uz tiesiskās drošības principu, izmanto pilnvaras, kas tai piešķirtas EKL 231. panta otrajā daļā, norādot, kuras atceltās regulas sekas ir jāuzskata par galīgām [40].

76. Tiktāl, ciktāl tiesiskās drošības princips tiek uzskatīts par vienu no imperatīvajiem vispārējo interešu apsvērumiem, uz kuru dalībvalstis var pamatoties, lai provizorisku uzturētu spēkā noteikumu vai situāciju, kas ir pretrunā Līgumam, arguments par labu lēmuma tiesiskumam, ar kuru tiek pagarināts kādas minētās brīvības ierobežojums, piešķirot attiecīgajām personām laiku, lai pieskaņotos jaunajām valsts tiesību aktu prasībām, ir vēl jo stiprāks.

77. Tāpat es uzskatu, ka lēmums atlikt aizliegumu attiecībā uz azartspēlēm internetā neietekmētu negatīvā veidā šī ierobežojošā pasākuma saskaņotību, ne arī apdraudētu saistībā ar to paredzētos vispārējo interešu mērķus.

78. Vispirms, kaut gan azartspēļu aizliegums internetā ir pamatots ar augsto atkarības risku, kas ir saistīts ar šādām spēlēm, nepieciešamība tās likvidēt nav tik steidzama, lai tā būt primāra pār prasībām, kas izriet no tiesiskās drošības principa.

79. Ir jāņem vērā, ka *GlüStV* 25. panta 6. punktā paredzētais pārejas periods ir pakļauts nozīmīgiem nosacījumiem un prasībām. Pirmkārt, tas attiecas vienīgi uz loterijām, nevis sporta derībām, kuru organizēšana un starpniecība internetā ir aizliegta no *GlüStV* stāšanās spēkā, jo ar tām ir saistīts īpašs risks. Otrkārt, internetā rīkoto loteriju pārejas posma licencēšana ir pakļauta virknei prasību un ierobežojumu, kuri ir vērsti, lai novērstu šādas azartspēles radītos riskus. Tādēļ šajā tiesību normā ir noteikts pienākums sniegt garantiju, ka tiks izslēgti nepilngadīgie un aizliegtie spēlētāji, tiks noteikts likmju ierobežojums līdz EUR 1000 mēnesī, un paredzēts aizliegums sniegt kredītu un nodrošināt interaktīvo piedalīšanos ar rezultātu publicēšanu reālajā laikā.

80. Visbeidzot, kā tas ir precizēts lūgumā sniegt prejudiciālo nolēmumu, *GlüStV* noteiktā pārejas tiesību norma ir kompensācija

40 — Tiesas 2008. gada 3. septembra spriedums apvienotajās lietās C-402/05 P un C-415/05 P *Kadi* un *Al Barakaat International Foundation*/Padome un Komisija (Krājums, I-6351. lpp., 373. un nākamie punkti). Tiesa piemēro šo tiesību normu pēc analoģijas prejudiciālo nolēmumu kontekstā un saistībā ar visiem sekundāro tiesību aktiem gan 1980. gada 15. oktobra spriedumā lietā 4/79 *Providence agricole de Champagne* (*Recueil*, 2823. lpp., 45. un 46. punkts), gan 1995. gada 5. jūlija spriedumā lietā C-21/94 Parlaments/Padome (*Recueil*, I-1827. lpp.). Atliek atrisināt jautājumu, vai šī iespēja var arī attiekties uz iekšējo tiesību normām, kuras ir pretrunā tieši piemērojamai Savienības tiesību normai; ar šo jautājumu Tiesa sastapās lietā C-409/06 *Winner Wetten GmbH*, kas vēl tiek izskatīta Tiesā. Ģenerāladvokāts Bots [*Bot*] savos 2010. gada 26. janvāra secinājumos jau ir sniedzis noraidošu atbildi uz šo jautājumu.

taisnīguma labad, ar kuru tiek pienācīgi ņemtas vērā tiesību normas par jauniešu un spēlētāju aizsardzību. Tādēļ es uzskatu, ka fakts, ka ir pieņemta šāda tiesību norma, nav pretrunā interneta azartspēļu aizliegumam, ņemot vērā, ka šī tiesību norma ir vērsta, lai veicinātu pāreju uz jaunajiem tiesību aktiem, kuros ir maksimāli ievēroti nospraustie vispārējo interešu mērķi un tiesiskās drošības princips.

IX — Secinājumi

81. Saskaņā ar iepriekš izklāstītajiem apsvērumiem es iesaku Tiesai uz *Schleswig Holsteinisches Verwaltungsgericht* prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

"1) EKL 49. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka pakalpojumu sniegšanas brīvības izvirzīšana prezumē, ka izcelsmes dalībvalstī piešķirtā licence ļauj attiecīgajam pakalpojumu sniedzējam sniegt attiecīgos pakalpojumus dalībvalstī, kurā tas ir dibināts. Tomēr azartspēļu licenču savstarpējā atzīšana nav iespējama saskaņā ar pašreiz spēkā esošajām Savienības tiesībām;

2) EKL 49. pants ir saderīgs ar valsts monopolu uz sporta derību un loteriju organizēšanu, kas galvenokārt ir pamatots ar atkarības no azartspēlēm apkarošanu, kaut gan citas azartspēles, kurām ir ievērojams potenciālais atkarības risks, var piedāvāt privātā sektora pakalpojumu sniedzēji, ja valsts iestādes nodrošina šo privātā sektora tirgus dalībnieku kontroli un ja monopola aptvertais spēļu piedāvājums ir mazāks, nekā tas būtu privātā sektora pakalpojumu sniedzēja gadījumā. Ja šie nosacījumi ir izpildīti, aprakstītie apstākļi nav tādi, kas neatbilst

saskanīgai un sistemātiskai azartspēļu politikai judikatūras nozīmē. Valsts tiesas ziņā ir noteikt, vai šie nosacījumi ir izpildīti.

Iekšējās teritoriālās struktūras sarežģītībā un it īpaši kompetenču sadalījums starp divām dažādām teritoriālajām vienībām pats par sevi neapdraud analizējamās valsts politikas saskaņotību (kas ir visaptveroši jāizvērtē valsts līmenī), bet, savukārt, nevar tikt izmantots kā attaisnojums nesaskaņotībai;

3) EKL 49. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tas neiestājas pret valsts tiesību aktiem, saskaņā ar kuru kompetentajai iestādei, kas izsniedz atļaujas organizēt azartspēles un sniegt starpnieka pakalpojumus attiecībā uz tām, ir piešķirta rīcības brīvība, ja paredzētā procedūra ir objektīva, pārskatāma un nediskriminējoša un ja pieņemtais lēmums var tikt pārsūdzēts;

4) EKL 49. pants neiestājas pret valsts tiesību aktiem, saskaņā ar kuriem ir aizliegta publisko azartspēļu organizēšana un starpniecība, ja šis pasākums ir saskaņots ar tā attaisnojumam izvirzīto vispārējo interešu mērķi un samērīgs ar šo mērķi, kaut arī šajā pašā laikā saskaņā ar tiesību normām par jauniešu un spēlētāju aizsardzību šo azartspēļu organizēšana un starpniecība internetā ir atļauta taisnīguma labad tieši personām, kas līdz šim ir veikušas darbību vienīgi internetā."